№ 49 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 4

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 4 № 49

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„		10 ր.
11 „	„	„	„	9 ր.
10 „	„	„	„	8 ր.
9 „	„	„	„	7 ր.
8 „	„	„	„	6 ր.
7 „	„	„	„	
6 „	„	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական Մէկ րուբլի				
Ամերիկա տարեկան		„		6 դօլլար
Եւրոպա	„	„	„	30 ֆրանկ
Պարսկաստան		„	„	10 րուբլի

ԱՅՍՕՐ մարտի 4-ին
ՎԵՐՋԻՆ ՕՐ
ԱԺԱՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ
Գ. Ս. ԴՕՐՕԺՆՕՎԻ
ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ
ՍՈԼՕԼԱԿԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, ՏՈՒՆ ԳՈՒՐԳԵՆՕՎԻ
ՏԵԼԷՖՕՆ № 583

Բոլոր գնողների համար առանձին զիջում էժան գնից 5% րուբլուց։
Էժան վաճառքը աւարտելուց յետոյ ստացվում է սէզօնի նորութիւնների ահագին քանակութիւն։
Առևտրի կարգը. էժան վաճառքի օրերում մագազինը կը բացվի առաւօտեան 9 ժամից. ընդմիջում ճաշին. $2\frac{1}{2}$ ժամից մինչև ցերեկվայ 4 ժամը մագազինը փակված կը լինի։

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԵՒ ԿՈՄԻՍԻՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Առաջարկում է իր ծառայութիւնները դրամագլուխներ հայթայթելու համար արդիւնաբերական և լեռնային ձեռնարկութիւնների գրաւականով։ Իր հաշւով հետազօտել է տալիս իրան առաջարկված իւրաքանչիւր լուրջ գործ։
Հասցէն՝ Banque Denis et C-ie, 33, rue Le Peletier, Парижъ.
(օ. մ.) 10—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Այսօր, երեքշաբթի, մարտի 4-ին
կը կայանայ
Հայոց դրամատիկական խմբի դերասանների
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ-ԵՐԵԿՈՅԹԸ
Պ. պ. անդամների, կանդիդատների, նրանց ընտանիքների և հիւրերի համար։
Կը ներկայացվի
ԱՌԱՋ ՄԵՌԱՆՔ, ՅԵՏՈՅ ՊՍԱԿՎԵՑԻՆՔ
Կօմ. վօդէվիլ 2 գործողութեամբ։
Սկիզբն է երեկոյեան 8 ժամին։
Ազդ.—Հինգշաբթի, մարտի 6-ին ընտանեկան երեկոյթ. ռուս-մօլօրոսների խմբի ընկերութեան ներկայացում, խմբի կարգադրիչ Կ. Գ. Լէվիցկու բենեֆիսին։ Կը ներկայացվի I. «Քաղաքական խորհրդածութիւններ», նոր ֆարս Ոլցովի և II. «Սանահայր Միրօշնիկ կամ սատանան տակառում»։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Այն նոր առաջարկը, որ եւրօպական դիպլօմատիան յանձին Անգլիայի արտաքին գործերի մինիստրի դրել է, այն է՝ Մակեդոնիայում կարգելու ընդհանուր-նահանգապետ, որ անկախ լինի սուլթանից, պէտք է համարել ոչ միայն սկիզբն խաղաղացման բազմաչարչար Մակեդոնիայի, այլ և սկիզբն արևելեան հարցի լուծման։

Անգլիական արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Գրէյի արտասանած վերջին ճառից երևում է, որ նա գտել է մինչև այժմ անլուծելի և բազմակնճիռ համարվող մի հարցի, այն է՝ մակեդօնական հարցի լուծումը։ Աւստրիայի և Ռուսաստանի միջև կնքված միւրցշտէգեան դաշնադրութիւնը չը կարողացաւ ամբողջ տարիներ խաղաղեցնել և բարեկարգել Մակեդօնիան։ Այդ թշուառ երկիրը տանջվում էր ոչ միայն օսմանեան և սուլթանական բռնակալութիւնից, այլ և այն սոսկալի, եղբայրասպան կռիւներից, որ նրա մէջ բնակվող զանազան ազգութիւնները՝ սերբ, բօլգար, յոյն՝ իրար դէմ մղում էին, դիմելով սպանութիւնների, անմիտ տերրօրների, հրդեհների, աւերմունքների։ Օսմանեան կառավարութիւնը օգտվում էր այդ եղբայրասպան կռիւներից և աւելի ես գժտութեան սերմեր ցանում այդ ազգութիւնների միջև, իր դիրքը ամրապնդելու համար, խրախուսելով այս և այն ազգութիւնը ի վնաս միւսների։

Այժմ անգլիական դիպլօմատիան միակ իրական միջոցը և հնարը՝ խաղաղեցնել և բարեկարգել Մակեդօնիան՝ համարում է օսմանեան կառավարութիւնից անկախ մի ընդհանուր-նահանգապետ նշանակելը, յենի նա քրիստոնեայ թէ մուսուլման, միայն թէ [illegible]

Եւ որ գլխաւորն է, բալկանեան փոքրիկ պետութիւնները՝ Բուլղարիան, Սերբիան, Չեռնոգորիան, Յունաստանը և Ռումինիան [illegible]

[illegible]

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պոլիս.—Փետրվարի 29-ի [illegible]

Պետերբուրգ.—[illegible]

[illegible]

Բուլղարիա.—Փետր. 29-ին սոցիալ-դեմոկրատների, «յօդուր ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի ցոյց կազմելու նպատակով, դիմեցին դէպի անկախների կուսակցութեան կլուբը, ապա, դիմադրութեան հանդիպելով ոստիկութիւնից,—դէպի ազգային կլուբի շինութեան կողմը։ Երբ ոստիկանութիւնը ճանապարհը կտրեց, ցուցարարները սկսեցին կրակել ատրճանակներից և քարեր շպրտել։ Երեք ոստիկան վիրաւորված են գնդակներով, մի քանիսը՝ քարերով։ Վիրաւորված են նաև ցուցարարներից մի քանիսը։ Ոստիկանութեան գրոհից ցուցարարները դիմեցին փախուստի։ Ձերբակալված են 30-ից աւելի մարդ։

Պատգամաւորների պալատում սոցիալ-դեմօկրատների փողոցային ցոյցերի մասին արված հարցապնդման՝ ներքին գործերի մինիստր կոմս Անդրաշին պատասխանեց, որ սօցիալ-դեմօկրատները կամենում են ճնշում գործ դնել կառավարութեան վրա յօգուտ ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի գործադրման, սակայն ցոյցերը հակառակ հետևանքների են հասնում։ Ինքը մինիստրը դէմ չէր լինի, եթէ սօցիալ-դեմօկրատները ներկայանային պատգամաւորների պալատում, բայց կարծում է, որ պարլամենտը կը ձգտէ հեռացնել իր միջից այն սօցիալիստներին, որոնք ցանկանում են ազդել նրա վրա ատրճանակի գնդակներով... Մինիստրը մեծ եռանդով կը պաշտպանէ հասարակական ապահովութիւնը և, ցոյցի կրկնողութեան դէպքում, կը փակէ արհեստակցական միութիւնները։

Մինիստրների պատասխանները պալատը նկատի առաւ։

Բեռլին.—Րէյխստագում, կայսերական երկաթուղագծերի կառավարութեան նախահաշիւը քննելու ժամանակ, ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը յայտնեց, որ այն բանւորը կամ պաշտօնեան, որը իրան սօցիալ-դեմօկրատներին յարած է ընդունում, չը պէտք է մնայ երկաթուղային ծառայութեան մէջ։

Անցնելով գործադուլների հարցին, մինիստրը ասաց, որ քաղաքացիական անմիտ սխալ կը լինէր, եթէ կառավարութիւնը թոյլ տայ երկաթուղային ծառայողին կամ բանւորին մտնել այն կազմակերպութեան մէջ, որ ջանում է ընդհանուր գործադուլ առաջ բերել։ Այդպէս են նայում Անգլիայում, Իտալիայում, Նիդերլանդիայում, Ֆրանսիայում։

Երբ մինիստրը ասում էր՝ թէ սօցիալ-դեմօկրատները պետական կազմ չեն ճանաչում, այդ կուսակցութեան աթոռներում մեծ աղմուկ բարձրացաւ։ Մի պատգամաւոր գոչեց՝ «դա յանդգնութիւն է»։ Նրան կարգի հրաւիրեցին։

Վիէննա.—«Կոր. Բիւրօյին» Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ Բ. Դուռը դիմեց դիպլօմատիական մարմնի աւագագոյն անդամին մի նօտայով, որով համաձայնութիւն է յայտնում երկարել բարենորոգումների խնդրով զբաղվող մարմինների լիազօրութիւնները մինչև 1914 թւի յունիսի 29-ը։

Նօտայում ասված է, որ Բ. Դուռը չէ կասկածում, որ մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները արժանաւոր կերպով կը գնահատեն Թիւրքաց կառավարութեան կողմից արված նախազգուշացման այդ նոր ակտը և նրա հաստատ վճիռը՝ հասցնել բարենորոգումների գործադրութեան գործը երեք նահանգներում մինչև բարեյաջող վախճանի։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ.—Պետական Դումայի պատգամաւորների մի խումբ Դումային առաջարկելու է՝ հրատարակել պաշտօնական «Думскій Листокъ» անունով շաբաթաթերթ, որը ազգաբնակութեանը կուղարկվի ձրիաբար՝ Դումայի գործունէութեան հետ ծանօթանալու համար։

«Колоколъ»-ը հաղորդում է, որ գեներալ Ֆօկը, վիրաւորված զգալով իրան գեներալ Սմիրնօվի Պորտ-Արտուրը յանձնելու մասին իր վերաբերութեամբ տուած բացատրութիւնից, հրաւիրել է նրան մենամարտի։

Քահանայութիւնից զրկված Գրիգորի Պետրովին տրված է պատուաւոր քաղաքացու անցաթուղթ։ Միաժամանակ նրան առաջարկված է օրէնքի համաձայն հեռանալ մայրաքաղաքից։

Պետերբուրգ.—«Новое Время»-ին հեռագրում են, որ եապօնացիները պատերազմական նոր պատրաստութիւններ են տեսնում. նրանք շտապով Մուկդէնում և Տելինում կազմակերպում են դաշտային հիւանդանոցներ։ Եապօնիայից բերել են տալիս գթութեան քոյրերի խմբեր։

—

«Столичная Почта»-ի խմբագրութեան մէջ ոստիկանական և ժանդարմական պաշտօնեաները մանրազնին խուզարկութիւն կատարեցին, որի ժամանակ շինութիւններց մէկում գտնվեց փամփուշտներով լի արկղ։ Խուզարկութիւնից յետոյ ձերբակալվեցին հրատարակչուհի Ն. Րուսանովան և խմբագրական ծառայողներից երեք հոգի։ Ձերբակալվեց նաև պրօֆէսօր Խօդսկին, բայց մի քանի ժամից յետոյ նրան արձակեցին։ («Кс.»)

—

Ստօկհօլմ, 2 մարտի

Հօֆհէրիխտը (բարձր դատարան) 6 ամսով տաժանակիր աշխատանքների և մի տարով իրաւազրկութեան դատապարտեց այն ռուսահպատակ կալանաւորին, որ փորձել էր մանրացնել՝ Թիֆլիսում պետական բանկի դրամատարից յափշտակած հինգհարիւրանոցները։ Առաջին ինստանցիան նրան արդարացրել էր։

—

Կ. Պոլիս.—Փետրվարի 27-ին, գիշերով, վալախ-բօլգարական հրոսակախումբը յարձակվել է Կալիպէտրի վանքի վրա, Սալօնիկի վիլայէթում։ Սպանված են վանահայրը, մի քանի վանականներ և եօթ բանւորներ։ («Հ. Գ.»)

—

Գանձակ, 29 փետրվարի

Այսօր, երեկոյեան ժամը ուղիղ 7-ին, հասարակական ժողովարանի (Թուրքաց մասում) առաջ յարձակման ենթարկվեց նահանգական դատարանի անդամ Վօյնիլօվիչը, որն իր ծառայի հետ վերադառնում էր քաղաքիս հայկական մասից իր բնակարանը։ Չարագործը նրա վրա կրակեց ատրճանակից և թեթև վիրաւորեց մէջքից։ Վիրաւորվածին իսկոյն հիւանդանոց տարան։ Նրան տեսութեան գնացին նահանգապետը և ուրիշ պաշտօնական անձեր։ Վիրաւորի ասելով ինքը թշնամի չունի և չէ իմանում թէ ինչու է այդ չարամիտ յարձակման ենթարկվել։

Դէպքի միջոցին հէնց նոյն տեղը գտնվող 2-դ քաղաքամասի պրիստաւի օգնական Բակրաձէն հետամուտ է եղել չարագործին, բայց սա կարողացել է անհետանալ։ Ձերբակալված են մի քանի Թուրքեր և մի հայ՝ Բաբայեվ ազգանունով։ Բակրաձէի ասելով Բաբայեվը չէր կրակողը։ Չարագործը գլխին փափախ ունէր և վրան եափնջի էր ձգել։ Հարցաքննութիւնից յետոյ՝ Բաբայեվին արձակեցին։

Դէպքի միջոցին, կրակոցի ձայնի վրա, քաղաքիս հայկական մասում իրարանցում ընկաւ։ Խանութները սկսեցին փակվել, և ամեն ոք փախուստ էր դիմում։ Բայց շուտով իմացվեց բանի էութիւնը, և յուզված հասարակութիւնը հանդարտվեց։

Այս մահափորձից մի քանի ժամ առաջ քաղաքիս Թուրքաց մասում, երկաթէ կամուրջի մօտերքը, անյայտ մարդկանց ձեռքով վիրաւորվում է Լեաքի գիւղի տանուտէր մաշադի Րուստամը։

Կողմնակի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱԽՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

—

Պետերբուրգ, 12 փետրվարի

Պետական Դումայի քասանութերորդ նիստն էլ սպասվում էր անհամբերութեամբ, որովհետև այդօրվայ օրակարգի մէջ կային մի քանի այնպիսի հարցեր, որոնք կարող էին ահագին աղմուկ բարձրացնել։ Մեզ՝ կովկասցիներիս համար նոյնպէս հետաքրքրական էր այդ նիստը, որովհետև այդ օրը պէտք վճռվէր մեզ համար կենսական նշանակութիւն ունեցող հարցերից մէկը՝ հար-

կաւութեան հարցը, ինչպէս և դրա հետ շաղկապված գեմստվային ինքնավարութեան հարցը։

Բայց, դժբաղդաբար, այսօր պատգամաւորները ամբողջովին զբաղված էին մի ուրիշ՝ բոլորովին կողմնակի հարցով, և այդ պատճառով էլ յայտնի ուշադրութիւն չը նուիրեցին մեր հարցին և այսպէս սառած գլխից արին։

Բանը նրանումն է, որ վաղը պատգամաւորների մի ստուար մասը պիտի ներկայանայ Կայսրին։ Դեռ սրանից մի քանի ամիս առաջ, աջակողմեան պատգամաւոր Կրուպէնսկին ձեռնարկել էր այդ գործին և վերջապէս վաղվայ համար յօժարութիւն էր ստացել ընդունելութեան։ Եւ որովհետև դա առանձին, մասնաւոր նախաձեռնութիւն էր, նեղ կուսակցական հաշիւներով դրդված և նոյնպէս նեղ ազգասիրական ստառով, այդ պատճառով պատգամաւորներից նրանք, որոնք պատկանում են օպպօզիցիային, բայց որոնք սկզբունքով ընդունում են հնաւոր այդ ներկայացուցչութեանը մասնակցելը,—միանգամայն ձեռնպահ էին մնացել, օրինակ՝ կադետներից շատերը և լեհական կօլօն։ Արդէն վաղուց յայտնի էր, որ վաղը ներկայանալու են բոլոր պատգամաւորները բացի օպպօզիցիայից և Դումայի պրեզիդիումից իբրև ամբողջութիւն։ Բայց այսօր, հէնց նիստի ընթացքում, բարոն Մէյենդօրֆը յայտնում է կադետ Կօլիւբակինին, որ Խօմեակօվը հրաւէր է ստացել ներկայ լինելու Ցարսկոյէ Սելօյում իբրև Դումայի նախագահ, հետևաբար ամբողջ Դուման կարող է մասնակցութիւն ունենալ։ Այս հանգամանքից օգտվում է կադետների այն մեծամասնութիւնը, որը հակված է ներկայանալուն, և սկսում է բանակցութիւններ Խօմեակօվի, Գուչկօվի, Կրուպէնսկու հետ այն պայմանների մասին, որոնցով կարող են կադետները մասնակցել այդ ունկնդրութեանը։ Միլիւկօվը, Մակլակօվը և Կօլիւբակինը առաջարկում էին, որ կադետները ունկնդրութեան մասնակցեն այն դէպքում, եթէ Կայսրին արվելիք դիմումը կրի ընդհանուր բնաւորութիւն և լինի ամբողջ Դումայի կողմից։

Շուտով պարզվում է, որ Խօմեակօվը հրաւէր ստացել է մասնաւորապէս իր համար, այլ ոչ թէ իբրև Դումայի նախագահ, և որ նա մասնակցելու է այդ ունկնդրութեանը իբրև Դումայի անդամ և ամբողջ գործը կենտրոնացած է Կրուպէնսկու ձեռքում. հետևաբար կադետները չէին կարող մասնակցել նեղ, կուսակցական գործերի մէջ։ Նոյն դրութեան մէջ էր և լեհական կօլօն, որը նոյնպէս հրաժարվեց մասնակցելուց։ Վերջ ի վերջոյ պարզվեց, որ եթէ այդ ունկնդրութեան նախաձեռնութիւնը պատկանում լինէր դիցուք Դումայի նախագահին, այն ժամանակ կադետական ֆրակցիայից և լեհական կօլօյից մասնակցողներ կը լինէին։

Այս միջնադէպը շատ վնասեց այսօրվայ պարապմունքներին. դահլիճում բոլոր ժամանակը ինչ-որ խուլ շշուկ էր կանգնած, որը սաստիկ խանգարում էր հառախօսներին և որի պատճառով պատգամաւորներից շատ-շատերը հարկաւոր ուշադրութեամբ չէին հետևում վիճաբանութիւններին։ Այդ իսկ էր պատճառը, որ օրակարգը կիսատ մնաց և յետաձգվեց ուրբաթ օրվան։ Այնպէս որ ուրբաթ օրվայ նիստը հետաքրքրական է լինելու, որովհետև զբաղվելու են հարբեցութեան դէմ կռւելու հարցով և Վիլնայի օկրուգի բաժանմունքի գործով, որը շատ մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում այն տեսակէտից, որ այնտեղի գաղտնութիւնները և օրինազանցութիւնները մինչև անգամ նահանգական դատարանը պաշտօնապէս հաստատել է։

Գործի էութիւնը հետևեալն է. մինչև 1901 թ. Անդրկովկասում, Տերէքի և Կուբանի շրջաններում գոյութիւն է ունեցել ծխային հարկ։ 1900 թւականի յունիսի 12-ի մանիֆէստի իմաստով թէ Անդրկովկասը և թէ վերոյիշեալ շրջանները հաւասարեցվել են ընդհանուր Ռուսաստանում գոյութիւն ունեցող հարկային սիստեմին։ Եւ ահա 1901 թւականին հաստատվում է այսպիսի ձև, որ արքունական հողերից, որոնք մշտապէս գտնվում են գիւղացիների ձեռքին (բացի կօզակներից) արքունական «օբրօչնի» կոչված հարկ, իսկ մնացած միւս հողերից՝ արքունական հողային հարկ։ Բացի այս հարկերից՝ բոլոր հողերից վերցվում է, զանազան կարիքներ հոգալու համար, գեմստվային հարկ։

Օբրօչնի հարկի և արքունական հողային հարկի չափը ամեն մի նահանգում կամ շրջանում որոշվում է օրէնսդրական կարգով ամեն մի երեք տարվայ համար։

Անցեալում օբրօչնի հարկի չափը որոշվում է եղել արքունական հողերի միջին մաքուր եկամուտի 12%-ով, բացի կօզակներից, իսկ արքունական հողային հարկերը ոչ-արքունական դեսեատինի միջին եկամուտի 3,6 մասով, որը 1896 թւականի մայիսի 14-ի մանիֆէստով, գահակալութեան առիթով, պակասեցվել էր կէսով տասը տարի ժամանակով, այսինքն 1,8%-ով, բայց այնպիսի հաշւով, որ յամենայն դէպս այդ հարկը չը լինի աւելի, քան 5 կօպ. ամեն մի դեսեատինից։

Հարկատուութեան գումարի չափը 1904—1906 թւականներին անփոփոխ է թողնված եղել և 1907 թւականին, թէև այդ ժամանակ արդէն տասը տարվայ արտօնութիւնը անցած է եղել, Անդրկովկասն էլ պիտի հարկը տար 3,6% հաշւով։

Այժմս ֆինանսների մինիստրը համաձայնվում է Փոխարքայի առաջադրած պատճառաբանութիւնների հետ, որ հարկատուութեան այդ նորման պահպանվի և 1908—1909 թւականներին և դրա հետ միասին պահպանվի այն նախահաշիւը, որի համաձայն հարկաւոր է, որ գեմստվային հարկն էլ նոյն չափով վերցվի, ինչ չափով որ վերցվում է եղել անցեալ եռամեակում՝ 1904—1906 թ. և 1907 թւականին, համաձայնվելով նոյնպէս Փոխարքայի պատճառաբանութեան հետ, որ 1905—1906 թւականների դէպքերը այնպէս քայքայել են երկիրը, որ հնարաւորութիւն չը կայ աւելացնել հարկային նորման և հաւասարեցնել ընդհանուր ռուսական պայմաններին։

Բայց որովհետև գեմստվային հարկերը դասաւորված են յայտնի չափով և հետևաբար անկարելի է իրագործել 1904 թւականի մարտի 8-ի օրէնքը, որով պարտաւորեցվում է բարեփոխել գիւղական բժշկական օգնութիւնը Անդրկովկասում, ֆինանսների մինիստրութիւնը գտնում է, որ Փոխարքային կարելի է տալ իրաւունք՝ յետաձգել բոլոր այն ձեռնարկութիւնները, որոնց իրագործումը տեղական միջոցներով անկարելի կը լինի աջողեցնել 1908—1909 թւականների եկամուտների համաձայն, իսկ այն գումարները, որոնք, նախահաշւի համաձայն, կարող են մնալ աւելորդ, նրանց կարելի լինի մի մասից միւսը փոխադրել։

Պետական Դումայի ֆինանսական յանձնաժողովը, քննելով այս խնդիրը, երկար կանգ է առել այն հարցի վրա, թէ արդեօք հնարկ է համաձայնվել Փոխարքայի խորհրդի որոշման հետ, որ այժմս Անդրկովկասը կարիք ունի օգտվելու արտօնեալ իրաւունքով, թէ՞ պէտք է առաջարկել Դումային վճռելու, որ Անդրկովկասումն էլ հարկը ժողովվի 3,6 տոկոս նորմայով։

Կարծիքները բաժանվել են երկու մասի. մինչդեռ մեծամասնութիւնը կողմնակից է եղել արտօնեալ իրաւունքի շարունակմանը, փոքրամասնութիւնը ընդհակառակն է պնդում եղել։ Ֆինանսների մինիստրի օգնական Պօկրօվսկին մատնացոյց է արել, թէ որովհետև Անդրկովկասում միանգամայն անկանոն է դրված հողային եկամուտների չափը որոշելու գործը, ուստի արքունական հողային հարկն աւելացնելը շատ ծանր բեռ կը դառնար եւ առաւել մասնաւոր կալուածատէրերի հողերի վրա բնակվող գիւղացիների համար։

Ընդհանուր չափը արքունական հողային և գեմստվային հարկի, որը ընկնում է մի դեսեատինի վրա,—ասում է Պօկրօվսկին,— Անդրկովկասում կազմում է 26 կօպ., մինչդեռ Ռուսաստանի ներքին 50 նահանգները վճարում են 32,3 կօպ. (6,3 կ. արքունական և 26 կ. գեմստվային հարկ)։ Բայց եթէ աչքի առաջ ունենանք, որ այդ 26 կ., հարկին պէտք է աւելացնել մի շարք պարտաւորութիւններ, որոնք բարդված են կալուածատէրերի կողմից Անդրկովկասի գիւղացիների վրա, այն ժամանակ անկարելի է պնդել, որ Անդրկովկասը արտօնեալ դրութեան մէջ է։ Նոյնը կարելի է ասել և օբրօչնի հարկի մասին. այն 76 կօպէկի գումարը, որ վճարում են Անդրկովկասի գիւղացիները, երկու անգամ աւելի է, քան ստացվում է Ռուսաստանի ներքին 50 նահանգներից։

Բայց ֆինանսական կոմիսիան եկել է այն եզրակացութեան, որ այսպիսի դրութիւն շարունակվել չէ կարող, որ պէտք է ամենաեռանդուն կերպով միջոցներ ձեռք առնել, որ գնահատման և հարկային հաշւառութեան գործը որքան կարելի է շուտափոյթ կերպով բարեփոխվի. ուստի վճռել է այս ներկայ օրինագիծը հաստատել մի տարով 1908 թւականի համար, որպէսզի այդ ժամանակամիջոցում պատրաստվեն բոլոր հարկաւոր նիւթերը, որի հիման վրա փաստերով կարելի է հաստատել, թէ արդեօք երկրի տնտեսական դրութիւնն այնպիսի՞ վիճակի մէջ է, որ հարկաւոր է արտօնեալ դրութիւնը էլի շարունակել, թէ՞ ընդհակառակը։

Իսկ ինչ վերաբերում է այն կէտին, որ գիւղական բժշկական օգնութեան գործը մի առժամանակ յետաձգվի, յանձնաժողովը առաջարկում է Դումային փոփոխել օրէնքի երկրորդ կէտի խմբագրական մասը այն ձևով, որ Փոխարքային իրաւունք տրվի այդ բարեփոխութիւնները կատարելու այն ժամանակ, երբ գումարներ կը լինեն։

Արսէն Քալանթար

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ-ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔ

Վերջացաւ «բարեգործական» բալերի, երեկոյթների, կօնցերտների և այլն սեզօնը։

Այժմ, կարծում եմ, կարելի է վերջապէս ասել այն, ինչ որ ամենքի սրտումն է։ Համակրող լինելով ամեն տեսակ կուլտուրական-բարեգործական ընկերութիւնների, ես դնում եմ հրապարակի վրա «տոմսակներ ցրելը» վերացնելու խնդիրը, և դընում եմ կարուկ կերպով ու գիտակցօրէն, հետևեալ դիտումներով։

Անցեալ անգամ ես բողոքեցի այն երեւոյթի դէմ, որ մեր մէջ բարեգործական ընկերութիւնները սունկի նման ծլում են և նոյն բոյսի նման թառամում, կամ աւելի ճիշտ ասած՝ նրանք mort—nés (մեռածծնած) են։ Այդ երեւոյթի պատճառը գտայ գլխաւորապէս մի ընդհանուր կուլտուրական ազգային ծրագրի բացակայութեան մէջ,—մի հանգամանք, որը մեր կուլտուրապէս յետամնացութեան ապացոյցներից խոշորագոյնն է։ Պարզ է, որ սունկանման ընկերութիւնները չեն կարող երբեք ապագայ ունենալ, քանի որ չեն գրաւում հասարակութեան լայն խաւերի վստահութիւնը։ Իրանց չարքաշ կեանքը վարելու համար նրանք պէտք է դիմէին, ինչպէս ասում են, թոյլատրելի և ոչ-թոյլատրելի միջոցների. ու մօդա ընկաւ երեկոյթներ ու բալեր սարքելը։ Եւ քանի որ ինքնաբերաբար շատ քչերն են յաճախում այդ երեկոյթները, ուստի ընկերութիւնները յղացան «տոմսակներ ցրելու» «ոչ-թոյլատրելի» մտքը։ Ինչպէս տեսնում էք, ընդհանուր սիստեմի և ծրագրի բացակայութիւնը հետևողաբար պիտի հասցնէր մեզ «տոմսակ ցրելու» ձևին, որպէսզի մեր խղճուկ հիմնարկութիւնները չը փակվեն։ Ամեն մի ընկերութիւն իր բիւջէի մէջ մտցնում է մի առանձին բուբրիկ «երեկոյթից սպասելիք» վերնագրով, և որոշ գումար ապահոված է ընկերութեան համար։ Եթէ մէկ երեկոյթը չէ լրացնում ծախսերը, կարելի է նախահաշւի մէջ գրել՝ երկու կամ երեք, և երեքից սպասելիք եկամուտներն էլ ապահոված են։

Հասէք՝ ինչպէս։

Հաշիւը չափազանց պարզ է։

Կայ մի ցուցակ (կարծեմ նոյնիսկ տպագրված) այն անձանց, որոնց կարելի է «տոմսակ ղրկել»։ Ցուցակի մէջ մտնում են ամեն դասակարգի մարդիկ, որոնց ցուցակ կազմողները միանգամ ընդ միշտ իբրև «ունևոր» են ընդունած։ Ցուցակը շատ տարիներ գոյութիւն ունի, բայց «լրացվում» է։ Արնպէս որ պէտք է վերցնել «լրացրած» ցուցակը։ Սակայն լրացնողները երբեք չեն կարողացել ենթադրել, որ մարդիկ կարող էին տարիների ընթացքում, օրինակ, իրանց հասցէն փոխած լինել կամ Թիֆլիսից մեկնած, ու յաճախ տոմսակները տարվում են գցվում նախկին «ցուցակային» պօդ-հզգի նամակարկղը։ Հասկանալի է, որ մեռածների մասին ոչ ոք չի էլ կարող մտածել, և միայն պատահմամբ (երբ տոմսակը յետ է գալիս) իմացվում է, որ վաճառական Կարապետ Համբարձումիչը 1892 թւից Խօջիվանքումն է ապրում... Եւ դա առասպել չէ. Թիֆլիսից բացակայողները և մեռածները այս րօպէիս էլ կան ցուցակի մէջ և նրանց պարբերաբար տոմսակներ են յղվում, և կուղարկվեն այսուհետև էլ։

Ուղարկվել են տոմսակներ երբեմն այրի կանանց, որոնք ամուսնացած են այժմ և ազգանունները փոխած։ Ուղարկվել են երկու տոմսակ երբեմն ամուսին ունեցող, իսկ այժմ այրի անձնաւորութեանց...

Դա կուրիօզ է, երբ զաւեշտական ձևով պատմում ենք փաստերը. բայց մտէք մի վայրկեան այն այրիի կամ որբացած օրիորդի դրութեան մէջ, երբ ստացվում են նոր մեռած ամուսնու կամ հօր անունով «բալի տոմսակներ»... Դրանց համար այդ արդէն կուրիօզ չէ, այլ խոր վիրաւորանք, այլ սրտի վէրքերի նորոգումն։ Նրանք չեն ծիծաղի, այլ կը լան։ Ես ականատես եմ եղել, պարոններ։

Վերցնենք մի ուրիշ դէպք։ Մի մարդ, որը տասը տարի առաջ «ունևոր» էր և այսօր հացի կարօտ, ցուցակում նա մնացել է և նրա գլխին տոմսակների տարափ է թափվում։ Եթէ այդ մարդը «նամուսով» է, նա պիտի իր երեխաների բերանից կտրի—տայ։

Ընդհանրապէս մի շաբլօն կայ, որով ղեկավարվել են և ղեկավարվում են տոմսակ ղրկողները. դա մարդու հասարակական դիրքն է։ Բժիշկ է, փաստաբան, թէ վաճառական, միթէ նրա համար նշանակութիւն ունի մի քանի րուբլին. և ոչ ոք չէ ենթադրում անգամ, որ այդ բժիշկը գուցէ հազիւ է իր ընտանիքը կերակրում, որ այդ վաճառականը հազիւ է իր մուրհակները թափում և այդ մարդկանց բիւջէի մէջ 50—60 րուբլին որոշ տեղ կարող է բռնել։

Մի ուրիշ, գուցէ աւելի վրդովեցուցիչ, անյարմարութիւն էլ կայ տոմսակ ցրելու սիստեմի մէջ. այն, որ ի նկատի չէ առնվում, թէ այդ անձինք, որոնց տոմսակ է ուղարկվում, համակրում են արդեօք ընկերութեան նպատակը թէ՞ ոչ։ Դուրս է գալիս, որ ստիպված էք յաճախ փող տալ չը համակրած նպատակի համար և ուրեմն ձեր համոզմունքին հակառակ բան անել։

Տոմսակները ծրարած, ցրած են։ Այժմ երեկոյթ սարքողները արշաւանք են կազմակերպում խանութների վրա՝ վիճակախաղի համար «իրեր ժողովելու»։ Սա էլ մի տեսակ կուլտուրական էքսպրօպրիացիա է։ Խանութպաններից ոմանք մերժում են՝ «ամեն օր տանում են» ասելով, ոմանք էլ տալիս են ամօթից, յաճախ, ի հարկէ, խլամ, որի միջից պէտք է ընտրողութիւն անել։

Տոմսակը վերցրեցիր։ Փող ես վճարել, ուզում ես գնալ զուարճանալու։

Վայր եկաւ գլխիդ. դեռ սանդուղքները չը բարձրացած, դահլիճը չը մտած, սկսում են քեզ, բառիս բուն նշանակութեամբ, կողոպտել։ Ցցում են առաջդ աֆիշան, քաշում են դէպի վիճակախաղը, խմեցնում են շամպանիա, կրծքից խրում են մի փունջ, պտտում են առաջից պար-չվօն, ռմբակոծում են քեզ անվերջ նամակներով... և տուր ու տուր։ Աւելի ես վայ քո գլխին, եթէ ծանօթներ շատ ունես։ Եւ երեկոյթը մի զգալի գումար է նստում վրադ։

Եթէ ընտանիքով ես գնում, ծախսդ կըրկնապատիկ, եռապատիկ է։ Տիկինդ պիտի նոր հագուստ ունենայ, օրիորդդ պիտի մօդնի պրիչօսկա անի։ Ո՞րն ասեմ։

Մի հաշւէք՝ տեսէք որքան անօգուտ ծախսեր են լինում բարեգործութեան դիմակի տակ։

Տեսէք թէ որքա՛ն փող է դուրս գնում հասարակութեան գրպանից։ Ի՞նչ է մնում նպատակի համար։ Հաշւեթից հանեցէք դահլիճի, մուզիկայի, լուսաւորութեան, կիօսկների և այլ ծախսերը և դուք կը համոզվէք, որ ձեր ծախսած գումարից մի փոքրիկ տոկոս է միայն հասնում բուն նպատակին։ Մի տոկոս, որը բալից-բալ պակասում է, նախ՝ որովհետև իւրաքանչիւր հետևող երեկոյթը իր նախորդից պիտի աւելի ճոխ լինի և երկրորդ՝ որովհետև յաճախողների թիւը պակասում է—եթէ ոչ քանակով, գոնէ որակով (ի հարկէ «ունևորութեան» տեսակէտից)։

Յիշած հանգամանքների շնորհիւ է, որ տոմսակներ «յետ ղրկելը» աւելի և աւելի յաճախ կրկնվող երեւոյթ է դառել։ Տըրտունջը գնալով զօրեղանում է և սպառնում է փոխվելու մի ընդհանուր բօյկօտի։

Պարզ է, որ այս սիստեմը դատապարտված է արդէն և եթէ մեր ընկերութիւնները ուրիշ աղբիւր չը գտնեն, այս աղբիւրը այլ ևս նրանց ծարաւը չի յագեցնի։

—

Ի՞նչ ելք կայ այս դրութիւնից։

Հասարակութիւնը ինքը տալիս է ելքը։

Ամենքի բերանում միևնոյն խօսքն է այսօր.

—Բարեգործական-կուլտուրական տուրք։

Կամաւոր տուրք, ով ինչքան կարող է, ով ինչքան ուզում է։

Ցուցակների միջի անձինք, առանց բացառութեան, համոզված ենք, տարեկան մի որոշ գումար կը տան միանուագ կամ ամսէ-ամիս, որ ազատ մնան «տոմսակներից». կը տան ուրախութեամբ, համոզված լինելով որ իրանց տուածը ամբողջովին կը հասնի նպատակին և չի ծախսվի դահլիճի և դեկօրների վրա։ Կը տան այն պարզ տնտեսական հաշւով, որ այդպիսով նրանք կը տնտեսեն տասնապատիկ աւելի ծախսեր՝ կօստիւմների, ծաղիկների, վիճակախաղի վրա արած ծախսերը։

Եւ տուրքը կը մտնի նրա բիւջէի մէջ, ինչպէս այդ տեղի ունի, լսել եմ, Ֆինլանդիայում, և կը դառնայ մի պահանջ, մի բարոյական պարտք։

Իմ կարծիքով՝ այս ձևին պիտի հանգեն վերջ ի վերջոյ մեր ընկերութիւնները։ Ուստի հէնց այժմեանից պէտք է կազմակերպվի այդ գործը։

Պէտք է կազմվի մի մարմին, որին հաւատար հասարակութիւնը, և գործի ղեկավարութիւնը իր ձեռն առնի։

Իմ կարծիքն այն է, որ նոր մարմիններ ստեղծելն աւելորդ է, քանի որ կայ Կովկասի բարեգ. ընկերութիւնը։

Ընկ. խորհուրդը լիովին ձեռնհաս է և բաւականաչափ հեղինակութիւն ունի, որ կարող կը լինի հասարակութեան վստահութիւնը գրաւել։

Նա կը կազմի մի ընդարձակ ցուցակ և կը սկսի մի որևէ ձևով տուրքը կազմակերպել, կամաւոր տուրքի սկզբունքի հիման վրա։

Հարցը հասունացած է, պէտք է միայն արծարծել։

Տուրքը կարող է անորոշ նպատակով տրվել, կամ ամեն տուող իրաւունք կունենայ պայմանաւոր կերպով տալու իր վճարը, այսինքն՝ որոշելով նպատակը, ըստ իր համակրութեան։ Մէկը կը պահանջի, որ իր նուիրած գումարը յատկացվի օր. Ջրգաշէնի ուսումնարանին, միւսը՝ որբախնամ ընկերութեանը, մի երրորդ՝ Մեղուին և այլն։ Այս ձևով վերջապէս կը պարզվի, թէ որ հիմնարկութիւնը համակրանք է վայելում և ուրեմն կենսունակ է և ոչ թէ զօռով է ապրում։ Ինձ կառարկեն թէ այդ ձևով գուցէ մի քանի ընկերութիւններ փակվեն։ Այո, շատ կարելի է, և թող փակվեն (և պէտք է վերջ ի վերջոյ խափանվեն) այնպիսիները, որոնք դեռ ևս պահանջ չեն դառած հասարակութեան համար։ Երբ աւելի կենսական պահանջներին բաւարարութիւն տուած կը լինենք, այն ժամանակ փակված ընկերութիւնները նորից կը բացվեն։ Այսպիսով մի-երկու տարվայ ընթացքում կորոշվի իւրաքանչիւր հիմնարկութեան բիւջէն և կը պարզվի նրա ապագան։ Եւ երբ բոլոր մանր-մունր կիսաքաղցած ընկերութիւնները վերջապէս կը ձուլվեն մի համազգային մեծ կուլտուրական-բարեգործական համախմբութեան (ցանկանք, որ այդ օրը շուտով հասնի), այն ժամանակ տուրքը կը կազմի մի մշտական անսպառ աղբիւր, որով կը պահպանվեն և կը ծաղկեն ազգային վերանորոգութեանը ծառայող հիմնարկութիւնները։

Ասածներիցս չը պէտք է եզրակացնել թէ ես դէմ եմ երեկոյթներին։ Ո՛չ, թող լինեն նրանք, միայն, ի սէր Աստուծոյ, առանց բռնի տոմսակների։

Ձը զզւեցնենք հասարակութիւնը։

Վ. Արծ.

ՄԻ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄՆ

Կիրակի երեկոյեան մի մասնաւոր տան մէջ հաւաքված մի խումբ անձինք առիթ ունեցան լսելու վերջերս արտասահմանից վերադարձած Մեսրոպ վարդապետ Տէր-Մովսէսեանի զեկուցումը այն ամենի մասին, ինչ որ այդ վարդապետը լսել և իմացել էր Կ. Պօլսում և Երուսաղէմում կաթողիկոսական հարցի և հաւանական թեկնածուների մասին։

Պէտք է ասել, որ այդ զեկուցումը փարատեց շատ կասկածներ։ Մեսրոպ վարդապետը իր ուղևորութեան ընթացքում զեկուցումներ արել էր և Նոր-Նախիջևանում և Բագւում մի քանի շրջանների մէջ, որոնց առիթով լուր էր տարածվել («Մշակի» խմբագրութիւնն էլ ստացել էր այդ մասին թղթակցութիւններ), թէ նա այն միտքն է քարոզել, թէ ոչ Իզմիրլեան, ոչ Օրմանեան, ոչ որևէ թիւրքահայ եպիսկոպոս չեն կարող կաթողիկոսական լուրջ թեկնածուներ համարվել, այլ աւելի լաւ կը լինի կաթողիկոս ընտրել ռուսահայ հոգևորականութիւնից։ Սխալ էին թէ ճիշտ այդ տեղեկութիւնները—չը գիտենք, բայց պէտք է ասենք, որ Մեսրոպ վարդապետի զեկուցումը այս անգամ բոլորովին այլ բնաւորութիւն էր կրում։ Առաջին, նա զգուշացաւ ռուսահայի անուն տալ և որևէ կերպով՝ նոյնիսկ հեռաւոր ակնարկ չարեց մի անձի մասին, այլ իր զեկուցումը ամբողջովին կենտրոնացրեց թիւրքահայ մի քանի եպիսկոպոսների մասին իր լսածի վրա Կ. Պօլսում և Երուսաղէմում, այն ևս հոգևորականներից լսածի վրա, այն է՝ Օրմանեանի, Երիցեանի, Դուրեանի և Իզմիրլեանի վրա, և յանգեց այն եզրակացութեան, որ իր բարոյական յատկութիւններով, անցեալով միակ արժանաւոր և յարմարագոյն կաթողիկոսացուն Իզմիրլեանն է, որի առողջական վիճակն էլ և մտքի կորովը բոլորովին գոհացուցիչ են։ Զեկուցումը լսողների համար այդ եզրակացութիւնը մի նոր բան չէր կարող համարվել, քանի որ Խրիմեանի մահից յետոյ անմիջապէս Ռուսաստանի հայ ժողովրդի լաւագոյն և պրօգրեսիվ տարրերը, յանձին «Մշակի», և ինքը «Մշակը» մատնացոյց արին Իզմիրլեանի վրա, իբրև արժանաւորագոյն կաթողիկոսացուի, բայց այնուամենայնիւ Մեսրոպ վարդապետի հաղորդած տեղեկութիւնները Օրմանեանի և նրա պատրիարքական, եկեղեցական, ազգային, քաղաքական գործունէութեան մասին հետաքրքրական էին այն տեսակէտով, որ մի աւելորդ անգամ ևս պարզվեց, թէ հայութեան համար նա ցանկալի կաթողիկոսացու չէ։ Այդ է և կարծիքը Կ. Պօլսի հայ հոգևորականութեան։ Դժբաղդաբար, Մեսրոպ վարդապետ առիթ չէ ունեցել լսելու Թիւրքիայի կամ գոնէ Կ. Պօլսի իմացական հայ դասի կարծիքը Օրմանեանի մասին։

ՀԱՅԿԱԿ-ԱՐՓԻԱՐ

(Յիշողութիւն)

Եօթանասունին թէ ութսուն թւականներին Րաֆֆին պատրաստվում էր գնալ Պօլիս՝—ուսումնասիրելու ազգային հիմնարկութիւնները։ Ի սէր Աստուծոյ, ասում էր, մի պարզ, որոշ կերպով տեսէք, քննեցէք, թէ ի՞նչ է այդ Ազգային Ժողովը. ձայնը լսել եմ, էութեանը տեղեակ չեմ։ Այո, ես, ինձ հետ և շատերը, խիստ աղօտ հասկացողութիւն ունէի Պօլսի և առհասարակ Հայաստանի հայերի քաղաքական և մտաւոր շարժման մասին, նրանց ձգտումների, նըպատակների, մի խօսքով իբրև մի կենդանի ազգի մասին։

Մոռացել եմ այսօր, թէ գնա՞ց Րաֆֆին Պօլիս թէ ոչ, սակայն ես լիուլի տեղեկութիւններ ստացայ Հայկակի նամակներից «Մշակի» էջերում։ Այո, թիւրքահայոց պարզ կենդանագիրը մեծ տաղանդով -մեր՝ ռուսահայերիս առջևը կանգնեցրեց Հայկակ-Արփիարը։

Եւ ի՞նչ հետևանք ունեցաւ այդ։ Մեծ հետևանք. 2 կողմի եղբայրները միմեանց ձեռք կարկառեցինք, ճանաչեցինք և սիրեցինք, և սիրելով՝ մասնակի ուրախութիւններնիս և մեծամեծ տրտմութիւններնիս բաժանեցինք։

1882 թ. Հայկակին ես անձամբ տեսայ իր մթնոլորտի մէջ՝—Պօլսում և նոյնիսկ իր բոյնի մէջ։ Միտքս չէ, պատրիարքի՝ Ներսէս Վարժապետեանի մօտ, թէ՞ Մինաս Չերազի մօտ՝ կենտրոնական ուսումնարանը այցելելիս, ուր Չերազը, կարծեմ, տեսուչ էր։ Պատրիարքը նոյն օրերը հրաժարական էր ներկայացրել Ազգային Ժողովին և հանգիստ էր առնում Գափամաճեանների ամառանոցում։ Թէև, ասաց Ներսէս պատրիարքը, տկար եմ, բայց հրաժարականիս բուն պատճառը այլ է։ Եւ իր դժգոհութիւնները յայտնեց ի միջի այլոց և Ազգային Ժողովից։ Նա, Վարժապետեանը, յիրաւի տկար էր—շաքարի հիւանդութիւն ունէր և բարեհաճեց լսել բժշկական խորհուրդներս։

Մինաս Չերազը մի համակրելի դէմքով, վայելչակազմ, համեստ երիտասարդ էր, խոհուն, թախծալի երեսով. ցանկանում էր գնալ Պարիզ իրաւաբանութիւնն ուսումնասիրելու։

Հայկակս մի քնքոյշ, սև սաթ մազերով, լայն ճակատով, գեղածիծաղ երիտասարդիկ էր, ժիվայի նման շարժուն, մեղեդի ձայնիկով, անմեղ մանկական ժպտով և աստղափայլ վառվռուն աչքերով. միամիտ էր որպէս աղաւնի։

Մենք մի ակնթարթում սիրեցինք միմեանց. այլևս ոչ նա ինձ ձեռքից թողեց և ոչ ես ոյժ ունեցայ բաժանվել նրանից։ Հիւրասիրվեցի նրա տանը՝ վերնատանը։ Նա ունէր մայր—մի համակրելի մայրիկ։

Մէկ տեսնէիք, մէկ լսէիք դուք այդ մօրն ու զաւակին. ժվ կասէր թէ Հայկակը «Մշակի» այն հասուն թղթակիցն էր, որը ամենայն լրջութեամբ գիտէր ամբողջ ազգային վերաբերեալ նիւթերը «զբարին ի բարի ամանն և զխոտանն ի բաց ընկենուլ»:

Թէև ի հեռուստ, սակայն հետևում էինք բոլորս Արփիարի գործունէութեանը. նա երբեմն շեղվում էր իր դերից, բայց միշտ մնալով հաւատարիմ իր առ ազգը տածած սիրոյն. շեղվում էր սխալմամբ, իրան իսկ չը ճանաչելով, թիւրիմացութեամբ, յափշտակվելով գեղգեղուն հեռանկարներից:

Բայց ես իմ մէջ հաշւում էի, թէ, եթէ կան ազգի մէջ կանգուն սիւներ, որոնց վրա յենվում է բարոյական հայութիւնը,— այդ սիւներից մէկն էլ Հայկակն է, Արփիարն է, որին մենք կարող էինք ասել «եղբարք եմք մենք», և լալ և ողբալ միասին և խնդալ միասին:

Դիմում եմ գիտակից, թէ անգիտակից, մեր չար հրեշտակներին և աղերսում. «Կանգ առէք, սուրը պատեանը դրէք, մի՛ք պատառոտի մեր սգաւոր կրծքերը, մի՛ք թաթախի ձեր ձեռքերը եղբօր արեան մէջ, մի՛ք կտրատի մեր սրտերը, այն սրտերը, որոնք գիտեն ներողամիտ բարախել ազգի ճակատագրի հետ, որոնք գիտեն սիրել ձեզ. սիրե՛լ, լսում էք, սիրե՛լ ձեզ, որոնց հետ երկար դարերով մի օջախում, ի դէմս մեր հայրերի, կենակից ենք եղել, որոնց հետ կապված ենք հոգով, արիւնով և... երազներով:

Արփիարի արձանը, այո, թող կանգնեցնի ամբողջ հայութիւնը, եբրև վերջին քաւարան, այդ մեծ զոհով ձեռք բերած. սակայն ուսանելը թող և այստեղ յաւերժացնի Արփիարի անձկալի անունը և յիշատակը, պահելով որբիկներ Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան որբանոցում:

Աւա՜ղ, գրպանս չէ թոյլատրում լիառատ լեառ զգացմունքեցս գէթ նիւթական մի մասը ծնեցնել, բայց սա տեղիք չը տայ սրամիտներին պախարակելու նուաստիս:

Ուղղում եմ խմբագրութեանդ երեքական րուբլի՝ Հայկակ-Արփիարի արձանին և նրա անուան որբուկ-սանին կամ սաներին:

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Կովկասեան զինուորական - նահանգական դատարանին են յանձնված, «Т. Л.»-ի ասելով, Երևանեան նահանգի բնակիչներ Հաջի-Իբրա Հաջի-Կաֆար-օղլի, Մաշադի Ջաֆար Հաջի-օղլի, Մուստաֆա Ջաֆար-օղլի, Հաջի Ալի-օղլի, Հասան Հասան-օղլի, Թաղի Մաշադի Մահմէդ-օղլի և Մեհտի Հասան-օղլի, որոնք մեղադրվում են, այն բանում, որ 1906 թ. մայիսի 4-ին յիշեալ անձինք Խօրաբօ գիւղի մօտ դաշոյններով և ատրճանակներով սպանեցին Կարխունի հասարակութեան տանուտէր Աբաս Մահմէդ-օղլուն, մինչ սրան և ոստիկանութեան պահակ Ալիբէգօվին հրացանով վէրքեր էր հասցրել իրանց՝ մեղադրվողների ազգական Աքասը, որը այժմ փախստական է:

ԶԱՐԺՕՑԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԱՏԱՆ ԿՈՂՈՊՏՈՒՄԸ

«Асхабадъ» թերթը առայժմ հետևեալ մանրամասնութիւններն է հաղորդում.

«Գիշերվայ ժամը 3-ին, գանձատան մէջ հերթապահութիւն անող պաշտօնեայ Շվանսկին երդուեալին ուղարկեց գանձապահի մօտ մի կարևոր տեղեկութիւն հաղորդելու պատրուակով: Երբ երդուեալը ծեծեց գանձապահի բնակարանի դուռը, վերջինս ճանաչելով նրա ձայնը, դուռը բացեց և ներս թողեց: Հէնց այդ ժամանակ երդուեալի ետևից ներս խուժեցին մի քանի անյայտ մարդիկ, որոնք, անկասկած, այդ րոպէին էին սպասում. Նրանք սպանեցին երդուեալին, կապեցին գանձապահին և խլեցին նրանից գանձատան ներքնասենեակի բանալին: Ապա կողոպտիչները դիմեցին գանձատուն, սպանեցին այնտեղի պահապանին, վիրաւորեցին պահակախմբի միւս զինուորներին, որոնց բոլորին էլ կապկպեցին, բացին ներքնասենեակը և յափշտակեցին այնտեղից 317 հազար րուբլի: Կարծում են, որ այդ յանդուգն կողոպտմանը մասնակցել է պաշտօնեայ Շվանսկին, որովհետև նա նոյն գիշերն և եթ անյայտացաւ: Մի քանի ժամից յետոյ նրան գտան սպանված քաղաքից երկու վերստ հեռաւորութեան վրա»:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կուշկա (Անդրկասպ. երկ.), 10 փետր. Անցեալ յունվարի լոյս 16-ի գիշերը այստեղ մի ծանր ոճիր կատարվեց, որին զոհ գնաց Կ. Զախմախսազեանը: Ոճիրը կատարվել է հետևեալ պարագաներում: Զախմախսազեանը տեղիս մի թէյատնից իր բնակարանը վերադառնալիս՝ իր բնակած տան մօտերքը՝ յարձակման է ենթարկվում չարագործների կողմից, որոնք սպանելով իրանց զոհին՝ վերցնում են նրա ոսկէ երկու մատանին, ժամացոյցը, ոսկէ գօտին, իսկ դիակը քաշում շպրտում են մօտակայ աղբանոցը: Ոստիկանութեան եռանդուն հետաքննման շնորհիւ, ոճրագործները, թւով երկու հոգի, ձերբակալվեցին կալայմօր կայարանում. Նրանց մօտ գտնվեցին սպանվածից գողացված իրերը, բացի մի ոսկէ մատանուց:

Հանգուցեալը հողին յանձնվեց նոյն ամսի 20-ին՝ բաւական անշուք ծիսակատարութեամբ, չը նայած որ հեռագրով կանչված էին թէ քահանայ և թէ տիրացու՝ թաղման կարգը կատարելու համար: Անշուք թաղվելու պատճառը քահանան էր: Նոյնիսկ խունկ չը ծխվեց թաղման կարգը կատարելիս:

Բանւոր

—

Կաղզուան, 26 փետրվարի

Փետրվարի 15-ին սպանվեց Աւետիս Իւզանգճեանը Յ. Խարմանտարեանի ձեռքով: Սպանութիւնից մի քանի օր առաջ, սպանվողի ընկերներից մէկը, հարբեցնելով մի յոյնի, հանում է նրա գրպանից 59 ր. փող: Յոյնը դիմում է կառավարութեան, որից յետոյ իբրև աւելի ազդեցիկ ու ժողովրդից ընտրված խաղաղարար կօմիսիայի անդամ՝ Յ. Խարմանտարեանին: Սա միջամտում է և յետ վերցնելով 20 ր.՝ յանձնում է յոյնին, իսկ մնացածը, երաշխաւորութեամբ Վ. Կարապետեանի, մնում է վճարելու մի քանի օրից յետոյ: Ամսիս 15-ին Խարմանտարեանը մարդիկ է ուղարկում, խնդրելով որ վճարի փողերը, որովհետև յոյնը պահանջում է: Վ. Կարապետեանը խոստանում է շուտով գալ, բայց Ա. Իւզանգճեանը, լսելով այդ մասին, սկսում է հայհոյել ուղարկվածներին, որոնք լուռ վերադառնում են տուն և պատմում եղելութիւնը Խարմանտարեանին: 5 րոպէից յետոյ դաշոյնը ձեռին գալիս է նաև Իւզանգճեանը և յարձակվում Խարմանտարեանի վրա: Սա սկսում է շւացնել և կրակել ատրճանակից մի քանի անգամ: Գնդակներից մէկը կըպչում է Իւզանգճեանին: Ապա գալիս են ոստիկանները ու տանում վիրաւորին, իսկ Խարմանտարեանը վազում է ոստիկանատուն ու յանձնում ատրճանակը, խնդրելով պաշտպանութիւն: Ոստիկանապետը նշանակում է մարդիկ Խարմանտարեանին և տունը պաշտպանելու: Հետևեալ օրը մեռնում է վիրաւորը:

Թէ ինչ անձնաւորութիւն է Իւզանգճեանը, դա յայտնի է ամբողջ Կաղզուանի հասարակութեան:

Դէպքից մի քանի օր յետոյ, Խարմանտարեանը ստանում է 2 անօնիմ նամակ, որով նրանից պահանջում են 500 ր. փող, հակառակ դէպքում սպառնում են սպանել նրան ի վրէժ իրանց ընկերի: Ինքը Իւզանգճեանը պահանջելիս է եղել Խարմանտարեանից փող, որը իր ժամանակին Խարմանտարեանը յայտնել է ուր հարկն է:

Քննութիւնը սկսվում է փետրվարի 29-ին:

Վ. Գաբրիէլեան

—

Զաքաթալա, 26 փետրվարի

Հէնց այս րոպէիս մի թուրք կառապան մի զարհուրելի լուր բերեց քաղաքիս հայ ժողովրդին: Բելաքիան գնացող հայերի վրա են յարձակվում չարագործներ, քաղաքիցս չորս-հինգ վերստի վրա, երկուսին կողոպտում, միանգամայն մերկացնում ու յետոյ արձակում, իսկ երկուսին գերի տանում խոր-խոր անտառները, պատուիրելով կառապանին (թուրք) 2000 ր. փրկանքի համար բանակցութեան մէջ մտնել գերիների հարազատների հետ...

Գերիներից մէկը՝ Պօղոս Ստեփանեան, Բելաքիանում խանութ ունի և տօներ պատճառով եկած էր Զաքաթալա՝ իր ընտանիքին տեսնելու:

Ամբողջ քաղաքը յանկարծակիի եկաւ: Հաւաքվեց մեծ բազմութիւն, որի գլուխ անցաւ մեր քաղաքի քահանան, դիմեցին գաւառապետին, խնդրեցին միջոցներ ձեռք առնել գերիներին ողջ-ողջ ազատելու գիշատիչ գազանների ճիրաններից: Գաւառապետը անմիջապէս մի վաշտ զօրք ուղարկեց չարագործներին հետամուտ լինելու:

Գերիների հարազատների վրա սարսափ են գցել չարագործները կառապանի միջոցով. «Եթէ փրկանքը մինչև ամսիս 27-ը չը ստանանք՝ սպանելու ենք»...

Փոխարքան հեռագրով հեռացրեց իր պաշտօնից շրջանիս կառավարչի աւագ-օգնական Աթամալիբէկօվին իր մի շարք «քաջագործութիւնների» համար: Քննիչ յանձնաժողովը դեռ ևս այստեղ է, որ շատ բան երևան հանեց:

Զաքաթալա, 29 փետրվարի

Այսօր գերի հայերը ողջ-առողջ վերադարձան իրանց ընտանեաց գիրկը: Թէև նրանց հարազատներից ոչ պակաս մենք ուրախացանք, բայց և այնպէս այդ սոսկալի դէպքը ամենքիս վրա ճնշող տպաւորութիւն է թողել, որովհետև եթէ գազան-մարդակեր աւազակները այսուհետև ևս շարունակեն ճամբորդներին գերի վերցնել և մեծ «գլխագնով»—փրկանքով—բաց թողնել, էլ ոչ ոք չի վստահանայ քաղաքիցս ոտքը դուրս դնել: Սրան հարկաւոր է մի արմատական բժշկութիւն, որին կը ձեռնարկէ, յոյս ունենք, մեր շրջանի աղմինիստրացիան:

Անպատիժ մնացին աւազակները: Ներկայումս ունեն նրանք անագին դումար իրանց ձեռքներին՝ զէնքի ու փամփուշտի համար. էլ ո՞վ կը վստահանայ դուրս ելնել տնից. այդպիսին գլխից ձեռք վեր առած պիտի լինի:

Երէկ գիշեր քաղաքումս խուզարկվեցին մի քանի հայերի տներ. թէև բարեբաղդաբար ոչ ոքի մօտ ոչինչ կասկածելի չեն գտել, բայց և այնպէս հինգ հոգի բանտ նետվեցին... Մատնութեան զոհերը ինտելիգենտ դասակարգին են պատկանում. մէկը տեղիս ռուսաց քաղաքային դպրոցի հայոց լեզուի ու կրօնի ուսուցիչ պ. Յովհաննէս Խաչատրեանն է, մէկը զաքաթալացի հարուստ պ. Հայրապետ Հայրապետեանը, որը չորս օր առաջ եկած էր Թիֆլիսից իր ընտանիքը տեսնելու, և այլն ըստ կարգին:

Նամակս փակելու վրա էի, որ լսեցի մի ուրիշ հայի կալանաւորումը մի ինչ-որ գիւղում...

Տեղացի

—

Նուխի, 27 փետրվարի

Նուխու հայոց դպր. մանկավարժական մարմինը դեռ ևս յունվարի վերջերին, իր հերթական նիստերից մէկում, աչքի առաջ ունենալով որ բարեկենդանի տօները մօտենում են և իր առաջ կանգնած է Վարդանանց տօնը և նրա կատարումը,—սկըզբունքի տեսակէտից որոշեց միանգամայն բացասել «Վարդանանց» շուրջը մինչև այժմ եղած, գրած ու թխած բանաստեղծութիւններով ու շօվինիստական գրուածքներով ժողովրդին կերակրելու սովորութիւնը, նախ՝ գլխաւորապէս այն պատճառով, որ այդ «գրականութիւնը» զարթեցնում է այն օձին, որ կոչվում է ազգային ատելութիւն և թշնամութիւն դէպի միւս ազգերը, և երկրորդ՝ լի է ամենաանբովանդակ և պոռոտ խօսքերի կոյտերով:

Սակայն, մանկավարժական մարմինը մերժելով շաբլօն բնաւորութիւն կրող հանդէսի կատարումը, որոշեց այդ տօներին տալ մի ներկայացում:

Այդ որոշումը սանկցիա ստացաւ հոգաբարձական և ուսուցչական խառն ժողովի կողմից և որոշվեց ներկայացնել ժողովրդական առօրեայ կեանքից վերցրած մի պիէս: Յարմար դատվեցին «Մարուղ ճրագներ»-ը և «Գիշերվան սաբրը խէր է» վոդեվիլը:

Փետրվարի 20-ին տեղի ունեցաւ ներկայացումը, որին մասնակցում էին ուսուցչական խումբն ու հոգաբարձուներից մէկը:

Դերակատարների մասին, ինչպէս սովորութիւն է, չեմ գրում: Միայն պէտք է ասել, որ ընդհանուր տպաւորութիւնը շատ լաւ էր:

Դահլիճը համարեա լի էր: Զուտ արդիւնք մնացել է 103 ր. 49 կ.:

Z.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտի 25-ին, ինչպէս գրում է «Зак.» թերթը, Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվ տօնելու է իր օֆիցէրական ծառայութեան 50-ամեայ յոբելեանը: Այդ օրը Թիֆլիս են գալու Վօրօնցօվ բազմամարդ. առհմի բոլոր անդամները:

Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ, Թիւրքահպատակ Սարգիս Աւետիսեան և Լևոն Դուքեան, ինչպէս և Բոչինսկի գաւ. Շեմերի գիւղի բնակիչներ Դարեգալ ամուսինները և Դաուրիշվիլի աքսորվում են Օրէնբուրգի նահանգը երեք տարի ժամանակով, իբրև հասարակութեան համար վերին աստիճանի վտանգաւոր մարդիկ: Նաև աքսորվում են պարսկահպատակ Մաշադի Ահմէդ Հաջի Մահմուդ-օղլի՝ Պարսկաստան, Սագարէջօ գիւղացի Իոսիֆ Բեվաղօվ, Նիկօլայ Կուրխօտովանիձէ, Նիկօլայ Կուրխիլի, Բեժան Ջափարիձէ, Սիկօ Բուզիաշվիլի և աղնաեցի Ալեքսանդր Կիլատօվ՝ Օրէնբուրգի նահանգը 5 տարի ժամանակով:

Այսօր, երեկոյեան ժամը 6—8, կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում (Ալեքսանդրեան այգի) Պետերբուրգի բարձր դասընթացքների դասախօս տնտեսագէտ Վ. Տօտօմեանցը իր առաջին երկու դասախօսութիւնները կը կարդայ կօօպերացիաների մասին, մեր երկրի տնտեսական դրութեան բարելաւման հետ շաղկապված:

Թիֆլիսում, մարտի 2-ի երեկ. ժամը $8^1/_2$-ին, կողոպտել են Երևանեան հրապարակում Դօրօխօվի խանութը, որտեղից տարել են 15,000 րուբլու զանազան մետաքսէ և բրդէ կտորներ: Չարագործները շինութեան պատը ծակելով մտել են նախ նկուղը, իսկ այդտեղից էլ ներս են սպրդել խանութը: Ինչպէս երևում է, չարագործները, իրանց «աշխատանքը» կատարելու ժամանակ, շատ շտապելիս են եղել, որովհետև նրանց մտած և դուրս ելած ճանապարհին գտնվել են զանազան իրեր՝ գուլպաներ, կտորներ, վերմակներ, ադէալներ և այլն: Ձեռք են առնված միջոցներ չարագործներին գտնելու:

Այսօրվանից Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի հայկական սէկցիայի դասախօսութիւնները տեղի կունենան կրկին Յովնանեան դպրոցի դահլիճում:

Մարտի 2-ին կայացաւ Յովնանեան դպրոցում Թիֆլիսի նահանգում հայերի մէջ օգտակար գիտելիքներ տարածող ընկերութեան ընդհանուր ժողով: Ժողովի նախագահ ընտրվեց պ. Յ. Տէր-Միքայէլեանը, իսկ քարտուղար պ. Խաչիկեանը: Մասնակցում էին 41 անդամներ: Ժողովը զբաղվեց վարչութեան անդամների և նրանց փոխ-անդամների ընտրութեամբ: Վերջիններիս մասին թէև կանոնադրութեան մէջ չէ յիշատակված, սակայն ժողովը, կարևոր գտնելով նրանց ընտրութիւնը, որոշեց ընտրել երեք փոխ-անդամներ և ընտրված համարել նրանց, որոնք վարչութեան անդամներից յետոյ ժողովին մասնակցող ձայների կիսից աւելին կը ստանան: Ընտրութիւններից առաջ պ. Նախագահը առաջարկեց ընտրել այնպիսի անձանց, որոնք աւելի ազատ են, եռանդ ունեն գործելու և միևնոյն ժամանակ գործին աւելի ծանօթ են: Ընտրութիւնները կատարվեցին թերթիկներով: Որոշվեց նախ գրատախտակի վրա գրել թեկնածուների անունները և ապա նրանց միջից ընտրութիւններ կատարել: Նշանակվեցին 15 թեկնածուներ, որոնցից ընտրվեցին վարչութեան անդամներ հետևեալ 7 հոգին. տիկիններ Թադէոսեանց, Սահակեանց, Մուշաեանց, օրիորդներ Կարա-Մուրզա, Տէր-Բարսեղեանց, պ. պ. Էյրանեան և Խէչումեան, իսկ փոխ-անդամներ՝ Խաչիկեան, Աթանասեանց և օրիորդ Տէր-Աւագեանց: Ժողովը նշանակված էր ժամը 11-ին, իսկ սկսվեց ժամը 1-ին. վերջացաւ ժամը 3-ին:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամի ընտրութիւնը, բժշ. Ն. Ե. Արղութեանի փոխարէն, նշանակված է մարտի 10-ին: Հաւանական թեկնածուն հանդիսանում է դումայի իրաւասու երդ.-հաւ. Յովսէփ Խռնոնցը:

Դպրոցական գործում յայտնի պ. Տիգրան Աֆրիկեանը առանձին յայտարարութեամբ յայտնել է Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերութեան խորհրդին, որ նա իր գաւառական 10 դպրոցները առաջիկայ ուսումնարանական տարվանից յանձնում է ընկերութեան տնօրէնութեանը՝ իւրաքանչիւր տարվայ սկզբից մուծնելով ընկերութեան գանձարանը թէ այդ դպրոցներին և թէ դրամատիկական ընկերութեան և Երևանի հայոց թեմական դպրոցին տըրվող նպաստները, ընդամենը տարեկան 6800 ր.:

Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը ստացել է պ. Պօղոս Բաշբէուկ-Մելիքեանից մի յայտարարութիւն, որով նա նուիրում է ընկերութեանը Մարց գիւղում գտնված իր հողաբաժինը՝ $1^1/_4$ դեսեատին, և պատրաստակամութիւն է յայտնում տալ անհրաժեշտ փայտեղէն նիւթերը, եթէ ընկերութիւնը կամենայ կառուցանել այդ հողաբաժնի վրա որևէ շինութիւն:

Մոսկվայի դատաստանական պալատի շրջանի երդ.-հաւ. Արշակ Յակոբեանց իշխանութեան գործողութիւնները քննադատելու համար ենթարկվում է 50 րուբլի դրամական տուգանքի կամ երեք շաբաթով բանտարկութեան:

Փոխարքան թոյլատրել է «Զարս» խմբին թէ այս և թէ միւս չորեքշաբթի օրերը խաղալ արքունական թատրոնում:

Մարտի 1-ին, Դաւիդօվսկի միջանցքում, ոստիկանութիւնը ձերբակալել է բէլլիստ Իվան Պանուխօվին, որի մօտ եղել է անլեգալ գրուածքների մի կապոց: Նոյն օրը ոստիկանութիւնը, խուզարկելով Մուլլինի բնակարանը, գտել է նոյնպէս զանազան անլեգալ գրուածքներ և ձերբակալել է նախկին բէլլիստ Վլադիմիր Կարնաչէվին: Բոլոր գտածը ուղարկված է ժանդարմական վարչութիւնը:

Երկրորդ Պետական Դումայի անդամներ՝ Ծերեթելի, Ջափարիձէ, Բելիակօվսկի և Կիրիենկօ բարձրագոյն հրամանով զրկվում են ազնւականութեան տիտղոսից:

Ստացանք Բագուի Հ. Կ. Միութեան հրատ. սեկցիայի պատանեկան գրադարանի 1-ին գրքոյկը՝ «Անգլուխ Ձիաւոր», հեղ. Մայն Րիդի. մասն Ա.

Փետրվարի 29-ին Թիֆլիսի նահանգապետը, արքունական պալատի կառավարիչը, քաղաքային վարչութեան ամբողջ կազմը և սանիտարական-բժշկական տեսուչը դիտեցին հոգեկան հիւանդների քաղաքային ապաստարանը, Զուբալօվի ժողովրդական տունը, քաղաքային ծննդաբերական ապաստարանը, Արամեանի անունով կառուցվող հիւանդանոցը և քաղաքային սուր վարակիչ հիւանդութիւնների բարակները:

Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի վրա հսկող դումայական մասնաժողովը անօնիմ ընկերութեանը ենթարկել է 3000 րուբլի տուգանքի նրա համար, որ. նա գիշերները մինչև ժամը 12-ը վագօններ չէ պահում կայարանի մօտ երկաթուղիներով եկող-գընացողների համար: Բացի դրանից, մասնաժողովը որոշել է պարտաւորեցնել ընկերութեանը, որ ձմեռ ժամանակ վերջին վագօնները ծայրերի կայարաններից դուրս գան երեկոյեան ժամը ճիշտ 11-ին:

Թիֆլիսի նահանգապետը Թիֆլիսի նահանգի գաւառապետներին ուղարկել է հետևեալ հրահանգը. «Տեղերում ոստիկանական ծառայութիւնը կանօնաւոր, եռանդով և աչալուրջ կերպով կատարելու պարտականութիւնը դնելով գաւառապետների վրա, առաջարկում եմ. 1) որոշել բոլոր պաշտօնեաների ծառայական և բարոյական յատկութիւնների աստիճանը և ներկայացնել նահանգապետին ոչ ուշ, քան ապրիլի 1-ը. 2) բոլոր անգործունեայ թէ ստորին և թէ բարձր ոստիկանական պաշտօնեաներին արձակել պաշտօններից սահմանված կարգով և նրանց տեղ նշանակել եռանդուն մարդկանց. 3) ստորին ծառայողների մէջ բարձրացնել ծառայութեան ու կարգապահութեան գիտակցութիւնը, իսկ նրանցից իւրաքանչիւրի ամենափոքր անճշտապահութեան համար՝ խիստ պատասխանատուութեան ենթարկել նրանց մեծերին: Ստորագրեց Նահանգապետ Լօզինսկի»:

Ներկայումս Սօլօլակի տօնէլի աշխատանքները կատարվում են միայն հիւսիսային կողմից: Հարաւային կողմում աշխատանքները դադարեցրել են, որովհետև դեռ ստացված չէ այն մեծ ջրհան մեքենան, որ քաղաքային վարչութիւնը բերել է տալիս արտասահմանից:

Ուրբաթ, մարտի 7-ին, Թիֆլիսում նշանակված է մրգաբուծութեան կայսերական ընկերութեան Կովկասեան բաժանմունքի երկրորդ ժողովը: Այդ ժողովին Ա. Բէհրուսօվը մի զեկուցում կը կարդայ Ֆրանսիայի հարաւային ծովափնեայ բուսականութեան մասին:

Երէկվանից Թիֆլիսի թատրոնները, ցիրկերը և այլ զուարճատեղիները վերըսկսեցին իրանց գործունէութիւնը, որ դադարել էր մեծ պասի առաջին շաբաթում: Արտիստական ընկերութեան թատրոնում ներկայացումներ է տալիս «Զարս» խումբը: Այս խմբի ներկայացումներին ոստիկանապետի կարգադրութեամբ ուսանողութիւնը և անչափահասները ներկայ չեն կարող լինել:

Կովկասի Փոխարքան թոյլատրել է հանգանակութիւն բանալ Քութայիսի հրկիզեալների օգտին:

Պարզվել է, որ Քութայիսի հրդեհը 39 տներին ընդամենը պատճառել է 94,401 րուբլի վնաս:

Գիւղատնտես Տարատինօվը Պետերբուրգ է կանչված՝ Կովկասի բամբակագործութիւնը բարելաւելու հարցի ուսումնասիրութեան համար:

Հաւանութիւն է գտել Թիֆլիսի սանիտարական-բժշկական խորհրդի զեկուցումը՝ իր ծառայողների ռոճիկները աւելացնելու մասին: Յաւելեալ գումարը տարեկան անում է 7200 րուբլի:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարտի 2-ին Թիֆլիսում, Խարփուխսկի փողոցում, Գօրու գաւառի բնակիչ Կօնստ. Կանդէլակին դանակով վիրաւորում է Լևան Խաչիկեանին:

Անյայտ անձեր գողացել են՝ Նեկրասօվի փողոցում, Աբէլ Դաւիդօվի բնակարանից 275 րուբլու տնային զանազան իրեր, Ելիզավետինսկի փողոցում Իգնատի Վիտրինսկուց 70 րուբլու իրեղէններ:

Մարտի 1-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալում է լուսանկարիչ Այվազեանի մօտ փող պահանջելու եկածներ Ձիլլաձէին և Օրժանակիձէին:

Մարտի 2-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին, նահանգական բանտից, տեսակցութեան ժամանակ, փախել է քաղաքական բանտարկեալուհի Ելենա Բակրաձէն: Միջոցներ են ձեռք առնված նրան ձերբակալելու:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

(Բագուի լրագիրներից)

Փետրվարի 29-ին Բագուի նահանգական դատարանում քննվում էր «Սօտրուդնիկ» գրախանութի նախկին տէր Սունդուկեանի գործը, որ մեղադրվում է պահնորդական բաժնի պետ ռօտմիստր Օրլօվսկուն խօսքերով վիրաւորանք հասցնելու մէջ:

Սունդուկեանը դատարան չէր եկել: Դատարանը դատապարտեց նրան 100 րուբլի տուգանքի, իսկ անկարողութեան դէպքում՝ մի ամսով բանտարկութեան:

Նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ Բայիլօվի կենտրօնական բանտում համարեա օր չէ անցնում, որ սպանութիւն կամ մահափորձ չը կատարվի բանտարկեալների մէջ, Բագուի ոստիկանապետ գնդ. Բուշէնը առաջարկել է բանտապետին ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել՝ բանտային կեանքի այդօրինակ աննօրմալ երևոյթը վերացնելու համար, և խորհուրդ է տալիս ըստ հնարաւորութեան յաճախ խուզարկութիւններ կատարել բանտարկեալների կամերաներում՝ զէնքեր երևան հանելու նպատակով, նաև ամենամանրազննին կերպով քննել այն ամենը, ինչ որ բանտարկեալների ազգականները բերում են նրանց համար, որովհետև դրանց հետ լինում են բերուններ, դանակներ և այլ զէնքեր, որոնցով և բանտարկեալները յանցանքներ են գործում:

Սև քաղաքում Փիթօյեվ և ընկ. բանւորները փետրվարի 27-ին աշխատանքները վերսկսեցին, ստանալով բաւարարութիւն իրանց ներկայացրած պահանջների:

Փետրվարի 29-ին ձիաքարշի ծառայողները գործադուլ արին, պատճառաբանելով որ ընկերութիւնը շարունակ տուգանքներ է վերցնում նրանցից: Նրանք մի պատգամաւորութիւն ուղարկեցին վարչութեան մօտ, պահանջելով տուգանքները դադարեցնել: Երբ դրական պատասխան ստացվեց, գործադուլը վերջացաւ:

Բագուի քաղաքապետը թոյլատրել է «Անիւ» օրաթերթի խմբագիր-հրատարակիչ Բ. Աղաջանեանցին՝ ամենօրեայ հրատարակութիւնը փոխարինել շաբաթաթերթով, միևնոյն անունով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

1 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Երկրորդ փոխառութեան գլխաւոր շահումները տարան հետևեալ տոմսերը:

200,000 րուբլի—տոմս № 19, սերիա 6493.

75,000 րուբլի—տոմս № 31, սերիա 1402.

40,000 րուբլի—տոմս № 22, սերիա 11,362.

25,000 րուբլի—տոմս № 25, սերիա 17,321.

10,000-ական րուբլի՝ 35/1599, 5/8226, 19/14,410, 18/6650, 35/9138.

5000-ական րուբլի, 48/8633, 24/16127, 6/13,585, 29/11,280, 23/9022, 30/12,156, 24/19,065, 7/9039, 43/4393, 49/10,489, 31/554, 49/9940, 30/15,666, 46/6437, 3/12,192, 8/6637, 1/14,293, 7/14,658, 22/8041, 46/17,013, 29/7405, 32/16,768, 10/4451, 8/13,570, 17/3431.

ԶԵՄԼԵԱՆՍԿ։ Զինուորա-նահանգական դատարանը, քննելով այն 25 անձերի գործը, որ մեղադրվում են հողատէրերի տնտեսութիւնները կործանելու նպատակով «Գիւղացիական եղբայրութիւն» կազմակերպելու, ինչպէս և 1907 թ. դեկտեմբերի 20-ին Րուսանովի կալուածի վրա աւազակային յարձակում գործելու և նրա դասեր սպանելու մէջ, լնինին դատապարտեց մահվան պատժի, վեցին՝ ցմահ աքսորի, երկուսին՝ 15 տարով, չորսին՝ 6 տարով, երեքին՝ 4 տարով. մէկին արդարացրեց։

ՄԻՆՍԿ։ Պուշկինեան հասարակական գրադարանում գտնվեցին անլեգալ գրուածքներ, Բէլօրուսի սօցիալիստական խմբի կնիքը, մէշչանների վարչութեան կեղծ կնիքներ, կեղծ անցաթղթեր։ Տեղի են ունենում ձերբակալութիւններ։

2 մարտի

ԽԱՐԿՕՎ։ Հարաւ-արևելեան երկաթուղագծերում ձիւնային մրրիկների պատճառով վերստին ճանապարհորդական և ապրանքատար գնացքների երթևեկութիւնը ընդհատվել է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առաւօտեան վախճանվեց Պետական Խորհրդի անդամ գեն.-ադ. Րիխտէր։

3 մարտի

ԲՈՒԶՈՒԼՈՒԿ։ Բացվեց առևտրա-արդիւնաբերական բանկ։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Բօրսան բացվեց։

ՅԱՐՕՍԼԱՒ։ Բացվեց հիւսիսային 9 նահանգների կաթնատնտեսների երրորդ համագումարը։ Եկել են մօտ 85 հոգի։

Արտաքին

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների պալատում հանրապետական-արմատական Րեբերոին հարցապնդում է, որ Ֆրանսիական զօրքի կազմակերպութեան մէջ շատ բան աչքի թող է անվում, որի շնորհիւ էլ Ֆրանսիան թոյլ է երևում Գերմանիայի վերաբերութեամբ։

Պիկարը պատասխանեց, որ անմիջական երկիւղ չը կայ բնաւ. օրինակ բերեց այն օրինագիծը, որ վերաբերում է զօրքի թւին և որով նախագծված է աստիճանաբար վերակազմել զօրքը։

Մատնանշելով Ֆրանսիայի դաշնակցական բարեկամական յարաբերութիւնները, ճեօրը ասաց, որ նրա հայեացքները զօրքի վերաբերութեամբ լաւատես են, նամանաւանդ նկատի առնելով Ֆրանսիական զօրքերի օրինակելի և գովանքի արժանի վարքը, որ երևաց Մարօկկօյում։

Արմատական-սօցիալիստ Բէրտօն հարցապնդեց արձակված պաշտօնեաներին վերստին ծառայութեան ընդունելու մասին պալատի կայացրած որոշման առիթով։

Կլէմանսօն պատասխանեց, որ կառավարութիւնը մտադիր է ամնիստիա տալ նրանց, որոնք խառն են եղել հարաւի անցեալ տարիների անկարգութիւններին, և այն պաշտօնեաներին, որոնք արձակված են իրանց քաղաքական հայեացքների համար, բայց հակահայրենասէրների վրա ամնիստիան չէ տարածվում։

Բէրտօնի յայտարարութեանը մինիստրնախագահը տեղից ասաց, որ դնում է վստահութեան հարցը.—պալատը պէտք է ընդունէ երկուսից մէկը՝ կամ պաշտօնեաներին արձակելը կամ մինիստրութեան հրաժարականը։

352 ձայնով ընդդէմ 130-ի պալատը ընդունեց հերթական հարցերին անցնելու բանաձևը, վստահութիւն յայտնելով կառավարութեան։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ (Րէյտէր)։ Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ զինուորական նաւատորմիղը, թողնելով Սան-Ֆրանցիսկօն, կայցելէ Հաւանի կղզիները, Սամօն, Մելբուրն, Սիդնէյ և Ֆիլիպներ։ Նաւատորմիղը Նիւ-Եօրկ կը վերադառնայ Սուէզի վրայով։

ԶԱԳՐԷՎ։ Խորվատական սէյմի նստաշրջանը թագաւորական հրովարտակով յետաձգվեց անորոշ ժամանակով։

ԼՕՆԴՕՆ։ Րէյտէրին Պէկինից հեռագրում են, որ Հայեաշին չինական կառավարութեան ներկայացուցիչներին հետևեալ նոր առաջարկութիւններն է արել «Տացումարու» նաւի վերաբերութեամբ.—«Տացումարու»-ին պէտք է ազատ թողնել, եապօնական դրօշակի համար պէտք է թնդանօթներ արձակել եապօնական հիւպատոսի ներկայութեամբ։ Եթէ դրանք իրագործվեն, Եապօնիան հրաժարվում է զէնքի համար որոշած վարձատրութիւնից, եթէ ոչ, եթէ զէնքերը բռնվեն, Չինաստանը պէտք է վճարէ նրանց իսկական արժէքը։

Համայնքների պալատում քննվում է մեծ հետաքրքրութիւն շարժող գործադուլների բիլլը, որ ինքնավարական մարմինների վրա պարտականութիւն է դնում աշխատանք հայթայթել իւրաքանչիւր գործադուրկի կամ պահպանել նրան։ Բիլլը պաշտպանում են բանւորական կուսակցութիւնը և ծայրայեղ արմատականներից մի քանիսը։

Բանւորական կուսակցութեան անդամ Մակդօնալդը յայտնեց, որ նրա կուսակցութիւնը պաշտպանում է աշխատելու իրաւունքի սկզբունքը։

Ասկվիտը խօսեց բիլլի դէմ, մատնանշելով որ հարցը նոր սկզբունքի մասին է, որի հետ կառավարութիւնը համաձայն չէ։

Երկրորդ ընթերցումով բիլլը մերժվեց։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Պալատում կայացաւ մինիստրների խորհրդի նիստը, ուր կաբինետը թագաւորին յանձնեց իր հրաժարականի խնդրագիրը։ Խնդրագիրը ընդունելով, թագաւորը խնդրեց ժամանակաւորապէս մնալ պաշտօնում։

ՎԻԷՆՆԱ։ Ստորագրվեց նոր առևտրական պայմանագիր Սերբիայի հետ։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Թագաւորը ստորթինգի նախագահ Կնուդսէնին յանձնեց կաբինէտ կազմել։ Կնուդսէնը իրան վերապահեց պատասխան տալ մի քանի օրից յետոյ։ Այնուհետև նա խորհրդակցեց ձախակողմեան ֆրակցիաների աչքի ընկնող անդամների հետ։

ՎԻԷՆՆԱ։ «Ֆրեմդէնբլատը» մակեդօնական բարենորոգումների մարմինների լիազօրութիւնները երկարելու առիթով ասում է, որ սուլթանական իրադէն անկասկած հանդիսանում է մի կարևոր աջողութիւն, որը ընդունելու են բոլորը, անկախ դէպի բարենորոգումների հարցը ունեցած հայեացքներից։ Ընդհանրապէս լիազօրութիւնները ծառայում են բարենորոգումները գործադրելու ինչպէս օրինական, այնպէս և գործնական հիմունք։ Շնորհիւ սուլթանի ընդունած վճռի, բարենորոգումների մարմինները մի քանի բարելաւումներ ձեռք բերին։ Այդ բարելաւումներից Մակեդօնիային զրկելը նրա համար դժբաղդութիւն կը լինէր։ Առանց նոր հաստատութիւնների, լիազօրութիւնները օդից կախված կը թւային։ Մեծ պետութիւնների միասիրտ և միահամուռ գործողութիւնների մէջ է կայանում այն ոյժը, որը վերջ ի վերջոյ յաղթահարեց Թիւրքիայի դիմադրութիւնը։ Անգլիական առաջարկութիւնները ոչ մի տեղ, նոյնպէս Վիէննայում չեն մերժվի. սկզբունքով նրանք կենթարկվեն անկողմնապահ քննութեան ըստ էութեան։

ՏՕԿԻՕ։ Տեղական մամուլը Դումայի՝ Տօկիօյում դեսպանատուն հաստատելու որոշումը համարում է բարեկամական վերաբերմունք Րուսաստանի կողմից, իսկ Իզվօլսկու ճառը—հաշտութեան գրաւական Հեռաւոր Արևելքում։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ Րայխստագը մերժեց հացի մաքսատան գները իջեցնելու կամ վերացնելու առաջարկութիւնը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Րէյտէրի գործակալութեանը հեռագրում են Պէկինից, որ արտաքին գործերի մինիստրութիւնը ընդունեց համաձայնութեան այն նախագիծը, որի հիման վրա Չինաստանը ընդունում է Եապօնիայի առաջարկը՝ 21,400 իէն վճարելու նրան իր մօտ պահած զէնքի և «Տացումարու» նաւի ապրանքի համար, բացի դրանից վճարում է նրան 10,000 տաէլ հասարակ նաւի համար։ Կարծում են, որ «Տացումարուն» բաց կը թողնվի մարտի 3-ին։ Եապօնիան համաձայնեց խիստ կանոններ հրատարակել, որպէսզի վերացնի ռազմամթերքների տեղափոխութիւնը Եապօնիայից Չինաստան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ս. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՒՐՍԱՅԻՆ ԳՆԵՐԸ

1 մարտի 1908 թ.

Տոկոսաբեր արժեթղթեր

Տոմսակ I փոխ. վիճակախաղի	336 ր. — կ.
Տոմսակ II փոխ. վիճակ.	276 ր. — կ.
Տոմսակ III փոխ. Ազն. Բանկի	227 ր. — կ.
4% Պետական Րենտա	74 ր. 37½ կ.
5% փ. թ. Պետ. Ազն. Հ. Բ.	83 ր. 75 կ.
4½% փ. թ. Պետ. » » »	78 ր. 25 կ.
4% փ. թ. Պետ. » » »	71 ր. 75 կ.
3½% փ. թ. Պետ. » » »	69 ր. 37½ կ.
5% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	84 ր. 62½ կ.
4½% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	78 ր. 12½ կ.
4% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	72 ր. — կ.
5% Ներքին փոխ. 1905 թ. I	95 ր. 75 կ.
5% » » » II	95 ր. 75 կ.
5% Արտաքին փոխ. 1906 թ.	93 ր. 62½ կ.

ԲՕՐՍԱ

Լօնդօնի վրա 10 ֆ. ստ. արժէ	95 ր. 85 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկը »	46 ր. 81 կ.
Պարիզի վրա 100 ֆրանկը »	38 ր. 9 կ.
Նաւթ. Թղթ. Նօբել ընկ. »	11,075 ր. — կ.
Կասպիական ընկ. ակցիա »	4100 ր. — կ.
Բագուի ընկ. » »	506 ր. — կ.
Մանթաշեանի » »	158 ր. — կ.

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ ՁՄԵՌԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

Թիֆլիսից Բագու		Բագուից Թիֆլիս	
Արագ. գիշ.	12 ժ. 28 ր.	Արագ. երեկ.	5 ժ. 02 ր.
Պոստ. երեկ.	9 ժ. 41 ր.	Պոստ. ցեր.	12 ժ. 21 ր.
Մարդ. առաւ.	7 ժ. 53 ր.	Մարդ. առաւ.	4 ժ. 58 ր.
Թիֆլիսից Բաթում		**Բաթումից Թիֆլիս**	
Մարդ. առաւ.	10 ժ. 58 ր.	Մարդ. առաւ.	10 ժ. 38 ր.
Պոստ. առաւ.	9 ժ. 15 ր.	Պոստ. առաւ.	6 ժ. 49 ր.
Մարդ. երեկ.	11 ժ. 22 ր.	Մարդ. երեկ.	5 ժ. 46 ր.
Թիֆլիսից Երեւան		**Երեւանից Թիֆլիս**	
Պոստ. գիշ.	1 ժ. 8 ր.	Պոստ. ցերեկ.	1 ժ. 18 ր.
Մ.-ապր. ցեր.	3 ժ. 16 ր.	Մ.-ապր. ա.գ.	12 ժ. 52 ր.
Կարսից. Ալէքսան.		**Ալէքսանդր. Կարս**	
Պոստ. երեկ.	5 ժ. 48 ր.	Պոստ. ցերեկ.	12 ժ. 23 ր.
*)Մ.-ապր. առ.	5 ժ. 25 ր.	*)Մ.ապր. գիշ.	3 ժ. 09 ր.
Թիֆլիսից Ջուլֆա		**Ջուլֆայից Թիֆլիս**	
Պոստ. գիշ.	1 ժ. 08 ր.	Պոստ. գիշ.	6 ժ. 48 ր.
Մ.-ապր. ցեր.	3 ժ. 16 ր.	Մ.-ապր. ցեր.	6 ժ. 54 ր.

*) Այս գնացքները երթևեկում են միայն պէտք եղած ժամանակ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Ձ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ОЖИРѢНІЕ
его послѣдствія и лѣченіе
соч. Д-ра Л. МАРКОНИ
Цѣна съ пересылкою 20 коп. (можно марками). Складъ изданія у
Евг. Беверъ, Москва
Покровка, д. Арбатскихъ.
(4, 12, 26, 10, 24) (54829) 5—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԼԵՒՈՆ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ
ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԲԱՐՈՅԱԳԷՍ ԸՆԿԱԾ
և
ԱՄԵՆՔԻՑ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԱԾԻՆ
276 մեծադիր էջ, գինը 50 կոպ.
Դիմել Թիֆլիսի և թէ այլ տեղերի գրավաճառներին, որոնց մօտ կարելի է ստանալ նաև հեղինակի միւս աշխատութիւնները, և կամ ուղղակի հեղինակին՝ Тифлисъ, Орбеліановская, № 24, Левону Вардани Меликъ-Адамянцу.
Կ. 5—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Յարութիւն Թումանեանի
Ռուս-հայերէն
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲԱՌԱՐԱՆ
Գինը՝ 75 կոպ., ճանապարհածախսով 1 ր.
(408 երես. 10,000 բառ)
ԽՕԼԵՐ
Վօզրվել մէկ արարուածով
Երկրորդ տպագրութիւն, բարեփոխված
ԳԻՆԸ 20 ԿՕՊ.
Դիմել հեղինակին՝ Тифлисъ, Чавчавадзевская № 25-а
(Հ. Կ. 10—3

Լոյս տեսաւ
ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ և ԿԱՆՈՆՆԵՐ
Գինն է 40 կոպէկ
Դիմել գրավաճառներին, կամ հեղինակին՝ Эчміадзинъ, архимандриту Бабкену.
(Հ. Կ.) 10—10

ՓՈՐՁՎԱԾ ՍԵՐՄԵՐ
ՍԵՐՄԵՐ
ցանելու համար
ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ
ԾԱՂԿԱՅԻՆ
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
Պրէյսկուրանտ ուղարկվում է ձրի
Кавказское Т-во Сельскаго Хозяйства Кеесъ и К-°.
Тифлисъ, Михайловск. пр. № 55.
1—1

Լոյս տեսաւ
ԽՈՐԵՆԱՑԻՆ Ե. ԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՌՈՐԴԻՑ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐ
Գինը ճանապարհածախսով 40 կոպէկ
Գումարով գնողներին 30% զիջում
Դիմել Թիֆլիս՝ Գուտտենբերգ գրավաճառանոցը և հեղինակին՝ էջմիածին—Епископу Бардугимеосу Геворгіанъ.
5—1

Լոյս տեսաւ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔԻ ՎԷՊԸ
Գինն է 75 կոպէկ
Դիմել՝ Թիֆլիս «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրավաճառանոցներին։
5—5

Առաջին Կովկասեան Պահեստ
ՍԵՐՄԵՐԻ
ԼԱՐՉԷ
Գոյութիւն ունի 1872 թւից
№ 23, Միխայլովսկի պր., № 23
առաջարկում է
ՍԵՐՄԵՐ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՏԵՍԱԿԻ — բանջարանոցի, ծաղիկների, խոտերի, ծառերի — ՓՈՐՁՎԱԾ
Յայտնի ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ Բաղդադի։ Տուփիզին է—6 մսխալը—2 րուբլի։ Գումարով գնողներին զեղչ։
(ա. օ. (10—4

ԲԺԻՇԿ
Մելիք-Էյնաթեան
Վեներական, միզասեռական և մորթու հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն 9—10 առաւօտ. 5—7 երեկ.
Կսենիևսկայա փող. № 6, Վեացէլ հիւրանոցի մօտ։
(ե. հ. շ.) 30—27

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միխիթարեանց
Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.
(ա. օ.) 100—3

Երգեցողութեան ուսուցիչ
ԱՂ. ՊԱՊՕՎԵԱՆ
Вельяминовская № 6.
երեկոյեան 6—8 ժ.
(շ. կ. ե.) 3—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է՝
ԽԱՆ-ԱԶԱՏ
ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ
Գինն է 20 կոպ.
«Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրավաճառանոցներում։ Կարելի է դիմել և հեղինակին «Մշակի» խմբագրատանը։ Գումարով գնողներին սովորական զեղչ։
(ա. օ.) 5—5

Նոր լոյս տեսաւ
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ
ԾԻԾԱՂԱՔԵՐ
Հայրիկ, Պարոնեան, Պլըր-Պուղի, Գօշ-Մխիթար, Դանտէ, Լաֆօնթէն, Եզովպոս, Ոդոմպիանոս, Մօլլա Նասր-Էդդին, Կրիլով, Բալակիրեվ և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ։
182 ԸՆՏԻՐ զուարճախօսութիւն,
Անեկդոտներ, 112 երես.
ԳԻՆԸ է 20 Կ.
Դիմել՝ գրավաճառներին։ Ինձից գումարով պահանջողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսն իմ հաշւին։
Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Тифлисъ. Хачатуру Хачатріанъ, 9 уч. Лысогорскій пер. № 10.
(օ. մ.) 10—8

24 книги въ годъ съ иллюстраціями
„ДѢТСКІЙ МІРЪ"
Иллюстрированный журналъ—библіотека для дѣтскаго и народнаго чтенія
Подписная цѣна съ пересылкой 3 руб. 50 коп.
Лица, подписавшіяся на „ДѢТСКІЙ МІРЪ", получаютъ сразу 24 иллюстрированныхъ, нижеслѣдующихъ книгъ, стоящихъ въ отдѣльной продажѣ около 10 руб.:
1) Спартакъ,—романъ изъ древнеримской жизни, Джіованіоли.
2) Открытіе новаго свѣта,—чтеніе для народа, Вольтке.
3) Черный монахъ,—повѣсть изъ жизни черногорцевъ, А. Голохвастова.
4) Письма съ моей мельницы,—повѣсти А. Додэ, перев. Н. Мазуренко.
5) Юный укротитель львовъ,—разсказъ для юношества, заимств. изъ соч. Гофмана, Е. Владимировой.
6) Владиміръ-Красное Солнышко,—сост. по лѣтопис. и былинамъ.
7) Притчи изъ природы,—лѣтніе разсказы для юношества. А. Гетти, переводъ съ англ. Карпѣева.
8) Александръ II, Царь-освободитель,—разск. гр. Милорадовича.
9) Красоты природы и ея чудеса.—Дж. Леббока перев. Н. Мазуренко.
10) Народные разск. Герасимова: 1) Копѣечку бросишь-рубль подберешь.
11) Тоже, его-же: 2) Грѣхъ и покаяніе Петра Безлицаго.
12) Тоже, его-же: 3) Дома и турокъ.
13) Народные разсказы Герасимова: 4) Усердіе не по разуму.
14) Военные разсказы гр. Л. Н. Толстого: 1) Севастопольскіе разсказы.
15) Тоже, его-же: Разсказъ о Бородинской битвѣ.
16) Н. А. Некрасовъ,—стихотворенія и біографія.
17) Антекъ,—разск. Болесл. Пруса.
18) Михайло-простота,—разск. его-же.
19) Приключенія маленькаго графа, разсказъ для дѣтей Уйда, переводъ съ англійскаго.
20) Исторія греческихъ героевъ,—Нибура, разсказанная имъ своему сыну, перев. съ нѣмецкаго.
21) Приключенія Якова Вѣрнаго, капит. Маріэта. пер. съ англійскаго.
22) Воспитательное значеніе литературы, Дж. Морлея. пер. съ англійскаго.
23) Князь Михаилъ Тверской,—историч. разсказъ.
24) Его не поняли...—повѣсть для дѣтей, Монгомери, перев. съ англійскаго.
Редакція и главная контора: Съ-Петербургъ, Невскій, 52.—
Адресъ для денежной, заказной и простой корреспонденціи:
С.-Петербургъ, Невскій, 52, „ДѢТСКОМУ МІРУ".

Типографія „Экономія" Авака Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская 1. д. Семинаріи № 8.